
Wstęp

Na przestrzeni ostatnich miesięcy (2015 rok) jesteśmy świadkami największego wyzwania w sferze bezpieczeństwa transatlantyckiego od zakończenia zimnej wojny. Konflikt na Ukrainie, który już dotychczas pochłonął dziesiątki tysięcy ofiar, może doprowadzić do zniszczenia wszystkiego, co z dużym wysiłkiem udało się osiągnąć przez ostatnich 25 lat w ramach budowy struktur kooperatywnego bezpieczeństwa w Europie. Jego dalsza eskalacja może doprowadzić zarówno do nowego podziału kontynentu, jak i długotrwałej konfrontacji pomiędzy Unią Europejską, NATO i Federacją Rosyjską.

W prezentowanej publikacji przyjęto założenie, że zewnętrzny wymiar ukraińskiego kryzysu jest konsekwencją niewyjaśnionych problemów związanych z organizacją europejskiej przestrzeni bezpieczeństwa. Pierwsza próba stworzenia paneuropejskiego systemu bezpieczeństwa, realizowana w oparciu o Konferencję Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (po 1989/90 roku), została zastąpiona polityką Zachodu¹ zakładającą rozszerzenie Sojuszu Północnoatlantyckiego na Wschód z wykluczeniem Rosji. W późniejszym okresie, podczas gdy NATO pozostawiło „otwarte drzwi” dla kolejnych poradzieckich republik², doszło do powstania i ukształtowania się tzw. „konkurencji integracyjnej” pomiędzy NATO i Federacją Rosyjską. W kolejnych latach ulegała ona jeszcze silniejszemu zaostrzeniu, a to głównie za sprawą wdrożenia w życie programu Partnerstwa Wschodniego³, który określał wschodni wymiar polityki Unii Europejskiej w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa.

¹ Na przestrzeni 1993 i 1994 roku.

² Poza państwami bałtyckimi (Litwą, Łotwą i Estonią), które już były członkami NATO.

³ Program powstał z inicjatywy polskiej dyplomacji i został zainaugurowany w 2009 roku w Pradze. Zakłada on zacieśnienie współpracy pomiędzy Unią Europejską a Białorusią, Ukrainą, Mołdawią, Gruzją, Azerbejdżanem i Armenią. Przepis własny.

Jak będzie wyglądało środowisko bezpieczeństwa transatlantyckiego w drugiej dekadzie XXI wieku? Do czego może doprowadzić dalsza eskalacja konfliktu na Ukrainie oraz jaki będzie kształt stosunków Rosji z Zachodem? Odpowiedź na te pytania wymaga spojrzenia na historyczne podłoże konfliktu, ponieważ bez tego trudno jest formułować prognozy w kontekście niejasnej i niepewnej przyszłości.

Publikacja składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii selektywnej.

W rozdziale pierwszym przedstawiono historyczne podłoże konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, determinanty, które sprawiły, że ruch Euromajdanu przerodził się w konflikt zbrojny w południowo-wschodnim regionie Ukrainy oraz możliwe jego konsekwencje dla Europy. Ponadto zawarto w nim aspekty dotyczące paneuropejskiego wymiaru współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, polityki rozszerzeniowej Unii Europejskiej, a także zwrócono uwagę na mało dostrzegany problem, jakim jest pozostająca w sprzeczności ze sobą logika polityki, wojny i władzy realizowana przez Rosję i Zachód podczas kryzysu na Ukrainie.

Rozdział drugi zawiera analizę i ocenę konfliktu na Ukrainie postrzeganego przez pryzmat bezpieczeństwa w przestrzeni transatlantyckiej. Przedstawiono w nim eskalację kryzysu na Ukrainie wraz z jego militarnym wymiarem, interesy niektórych zaangażowanych w konflikt stron (Rosji, Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Unii Europejskiej). Ponadto dokonano analizy i oceny konfliktu na Ukrainie w kontekście bezpieczeństwa energetycznego Europy oraz przedstawiono bardziej zauważalny rozwój kultu Putina i niekonwencjonalny sposób prowadzenia wojny przez Federację Rosyjską.

W rozdziale trzecim zidentyfikowano czynniki, które wywarły największy wpływ na gwałtowny zwrot w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Szczególną uwagę zwrócono w nim na zaostrzenie stosunków Rosji z Zachodem, poczynając od pierwszej dekady XXI wieku, oraz jej dynamiczny zwrot w kierunku Chińskiej Republiki Ludowej.

Natomiast **rozdział czwarty** poświęcony jest mocarstwowym ambicjom Kremla w regionie Azji i Pacyfiku. Przedstawiono w nim podłoże i cele rosyjskiej polityki zagranicznej na Dalekim Wschodzie oraz dokonano wieloaspektowej analizy zagadnień związanych z ambicjami i realnymi zdolnościami w odniesieniu do trzech wymiarów: militarnego, politycznego i gospodarczego Rosji.

Bogdan Panek